

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 3 (P3)

PUDUNGWANA 2011

MATSHWAO: 100

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 8.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane	(20)

2. Araba potso e le NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
3. Araba dipotso tsohle ka Sesotho
4. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Etsa moralo wa ho ngola (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, daekramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopollo, jj). Ha o qeta ho ngola lekola botjha mosebetsi wa hao ka ho o bala hape ho hlaola diphoso. Etsa moralo ditemeng tsohle. Sebedisa pensele ha o lokisa diphoso O tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
- .
6. Totobatsa meralo ena hantle, pele o hlahisa tema eo o e ngolang.
7. O eletswa ho sebedisa metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A, metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B le metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
9. Ngola sehlooho se loketseng potsong eo o e kgethileng, kapa sehlooho seo o iqapetseng sona meqoqong eo ho sa nehelanwang ka dihlooho ho yona.
- ELA HLOKO: Sehlooho se se ke sa balellwa ha ho balwa palo ya mantswe.
10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho se le SENG mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

1.1

[Setshwantsho se qotsitswe bukeng ya *Mohaladitwe wa Puo*: Kereiti ya 10: 148]

Letsatsi la 24 Loetse ke letsatsi la phomolo leo re lokelang ho keteka botjhaba ba rona ka lona, empa boholo ba batho ha bo le keteke ka tshwanelo. Ba phetha mabaka a bona a fapaneng ka letsatsi leo. Ebe letsatsi lena le ntse le loketse ho behellwa ka thoko e le la phomolo? Ngola moqoqo oo ho wona o ntshang maikutlo a hao a dumellanang le a hananang le hore letsatsi lena e be la phomolo. Sehlooho sa moqoqo e be:

Letsatsi la 24 Loetse le lokela ho ba la phomolo kapa ha le a lokela ho ba la phomolo.

[50]

1.2 Afrikaborwa e ile ya hlaselwa ke dikgohola tse kgolo nakong e fetileng. Setjhaba se ile sa lahlehelwa ke thepa le matlo, mme batho ba bang ba ile ba ba shwa/hlokahala. Ngola moqoqo oo ka wona o phetang ka tsa koduwa ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Koduwa ya dikgohola.

[50]

- 1.3 Dikgetho tsa bommasepala di tshwarwa ka mora dilemo tse hlano. Boradipolotiki ba nka dikgetho tsena di le bohlokwa bakeng sa tsamaiso e nepahetseng ya metse ya rona. Ha o ne o le e mong wa bonkgetheng o ne o tla etsa eng ho ntlafatsa maemo a motse oo o phelang ho wona? Ngola moqoqo oo ho wona o hlalosing sena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Ha nka kgethwa ho ba lekhanselara la motse wa heso.

[50]

- 1.4 Mmuso wa Afrikaborwa o ile wa kenya molao wa ho ntsha mpa molaong wa motheo wa naha. Sena se bonahala e le ketso e thunthetsang mekgwa e amohelehileng ya bophelo setjhabeng. Selemong se fetileng ho bile le motjha ya ileng a ntsha mpa makgetlo a mararo nakong ya dikgwedi tse tsheletseng. Sena se ile sa ngongorehisa dingaka haholo. Ebe kenyeletso ya molao oo wa ho ntshwa ha dimpa molaong wa motheo wa naha e ne e nepahetse? Ngola moqoqo oo ho wona o hlalising ntlhakemo ya hao ka taba ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Mmuso o ne o nepile/o sa nepa ka ho kenyeletsa molao wa ho ntsha mpa molaong wa motheo wa naha.

[50]

- 1.5 Ke selemo sa hao sa ho qetela sekolong. O ikutlwa o tshohile ebile o ferekane, hobane ha o tsebe hore o tla sebetsa jwang ditlhahlobong tsa makgaolakgang. O ipotsa hore ebe ho na le seo o se sielleng nakong ya boitokisetso ba hao hara selemo. Ngola moqoqo mme o totobatse mekutu yohle eo o e entseng ho matlafatsa menyetla ya hore o atlehe dithutong tsa hao ha selemo se fela. Sehlooho sa moqoqo e be:

Mekutu le mawala ao ke a entseng ho itokisetso ditlhahlobo tsa makgaolakgang.

[50]

- 1.6 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o hlahiswang (qholotswang) ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitse bukeng ya *Mohaladitwe wa Puo*: Kereiti ya 10: 79]

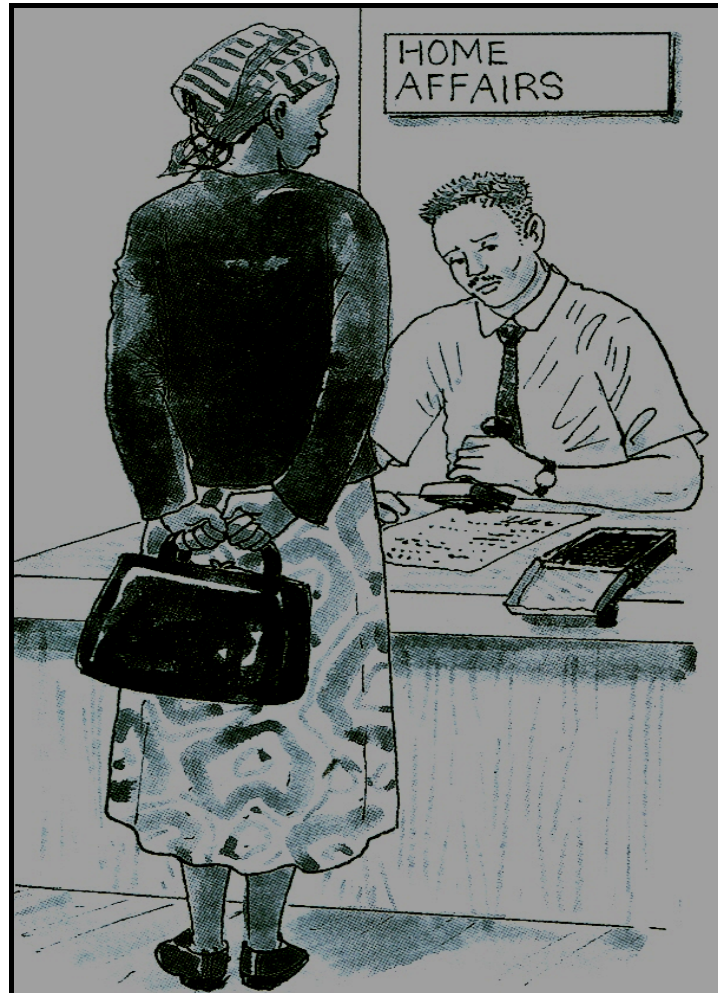
[50]

- 1.7 Dipalopalo di supa hore ke bana ba bangata ba ileng ba nyamela malapeng, mme ba fumanwa ba bolauwe. Ketso ena ke e mpe e bileng e le soto ho di feta kaofela. Lefapha la Ditshebeletso tsa Sepolesa le hloleha ho laola maemo ana. Ebe ke eng e ka etswang ke mmuso le setjhaba ho thibela tlokotsi ee? Ngola moqoqo oo ho wona o lokodisang tseo mmuso le setjhaba di ka se etsang ho thibela ketso tsena. Sehlooho sa moqoqo ebe:

Ho kwetelwa le ho bolauwa ha bana ho ka thibelwa tjena.

[50]

- 1.8 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang/hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.

[E qotsitse bukeng ya *Exam Success* 2007: 114]

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 2.1 O atlehile ho pasa ka dinaledi ditlhahlobong tsa Kereiti ya 12. Ngolla mosuwehlooho **lengolo** la ho leboha tshehetso le tshusumetso eo le e fumaneng dithutong tsa tlatsetso nakong ya matsatsi a seteraeke sa matitjhere. [30]
- 2.2 Ho hlokahetse moithutimmoho le wena. O kopilwe ho etsa puo lepatong la hae jwalo ka ha o le moemedi wa baithuti. Ngola **puo** e kgutshwane ya matshediso ho ba lelapa phupung eo ya hae. [30]
- 2.3 O ile wa bona papatso ya sekgeo sa mosebetsi wa ho ba tlelereke sepoleseng sa lehae. O na le mangolo ohle a loketseng mosebetsi ona mme o bile o tseba ho sebetsa ka khomputara haholo. Sekgeo sena sa mosebetsi se hloka hore o romelle kopo ya hao e nang le lengolo la boitsebiso (CV). Ngola **lengolo la kopo ya mosebetsi**, mmoho le **lengolo la boitsebiso** (CV) le bontshang dintlha tsa bohlokwa ka wena. Lengolong leo o bontshe le boiphihlelo boo o nang le bona mabapi le mosebetsi oo o o kopileng. [30]
- 2.4 Le le kemedi ya baithuti le hlokometse hore ho na le ba bang ba ho lona ba phedisang ba bang ha bohloko ka ho ba nkela ding tsa bona. Le ile la tshwara kopano le le lemulwana la kemedi ya baithuti sekolong mme la etsa qeto ya ho ngolla mosuwehlooho memorandamo moo le kopang tumello ya ho epa pitso ya baithuti bohle ho tla buisana le bona ka pharela ena. Ngola **memorandamo** oo. [30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 3.1 Batjha ba motseng wa heno ba itokisetsa ho ya tshwara seboka sa batjha moo ba tlang ho buisana ka dintlha tse mabapi le ho lwantsha tshebediso ya tahi le dithethefatsi e jeleng setsi batjheng. Ba memme kwakwariri ya sebui ho tla ba lemosa ka kotsi ya dithethefatsi. Etsa **phousetara** e memang le ho kgothaletsa batjha ho tla sebokeng seo. [20]
- 3.2 Kgweding ya Tshitwe ho etsahetse diketsahalo tse ngata tsa bohlokwa bophelong ba hao tseo o sa batleng ho di lebala. Ngola **dayari** ka diketsahalo tsa matsatsi a mahlano feela kgweding eo. Hlahisa tsohle tsa bohlokwa, mme o se lebale ho totobatsa kamoo o neng o ikutlwa kateng. [20]
- 3.3 Ho ya ka tsheho e ntjha ya meedi, baahi ba sebaka sa heno ba lokela ho ya voutela moo ba neng ba sa voutele teng pele. Ha ba tsebe moo sebaka sena se setjha se leng teng. Ba ngolle **ditshupiso** tseo ba tshwanetseng ho di latela hore ba tle ba finyelle moo ntle le bothata. [20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 100

